

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője Rózsa Sándor főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

A tanév végén.

Állami életünk ezredik évfordulója nem mulik el nyomtalanul iskoláinkra nézve sem; sőt mélyebb nyomokat fog ez a nevezetes időpont hagyni tanügyünk fejlődési történetében is.

Nemcsak az állam által ez alkalom emlékére felállítandó s már részben munkába is vett 400 elemi népiskola; nemcsak a tanítók részére engedett több rendbeli, inkább alkalmi és ennél fogva muló természetű kedvezmények; nemcsak azon irodalmi eredmények, a melyek közoktatásunk multjának és jelen állásának feltüntetése czéljából oly sok eddig ismeretlen vagy hozzá nem férhető adatot hoztak nyilvánosságra s állandó becsü iskolai monografiák keletkezésére vezettek — fogják fentartani a nemzeti ünneplés e ritka esztendejének felemelő emlékezetét.

Lesznek ezek mellett s ezek körében nemzeti iskolaügyünknek számos oly emlékjelei is a mai időből, a melyek bizonyítani fogják azt, hogy ennek a népnek sokképen megzavart, sőt gyakran megakasztott kulturális nehéz munkájában ma, az ezredik esztendőben is nem kevésbé fontos és elismerésre méltó feladatot tölt be a magyar protestánsizmus, mint hajdan, a mikor az iskolák ügyének felkarolása, a népműveltség fontosságának felismerése és kellő méltánylása tekintetében, mondhatni, egyedül állott, kezdeményező s egészen a legújabb időkig vezérszerepet játszó tényezőnek volt általánosan elismerve.

Ennek az elismerésnek kifejezését szemléljük azon munkában is, a melyet a közoktatási miniszter megbízásából, tehát mintegy hivatalos intézkedés folytán, a magyarországi középiskolák multjáról és jelenéről dr. Fináczy Ernő, tehát olyan férfiú készített, a kit felekezeti részrehajlással vádolni nem lehet.

Ebben a vázlatos tanügytörténeti munkában olvassuk a következőket: „A végső felbomlás veszedelmétől hazánk iskolaügyét egy nyugatról beözönlő hatalmas áramlat mentette meg: *a reformáció, szövetségével, a humanizmussal.* Mindkét nagy eszme legszilárdabb alapját az iskolában lelte meg minálunk is. Protestáns főurak és prot. városok előljáróságai egymásután alapítanak iskolákat“ stb. Majd más helyen, a XVI. század tanügyét ismertetve, a következőket mondja a prot. tanügyi törekvések méltánylásául: „A protestáns iskoláztatás megerősödése nemcsak közvetlen hatásában volt nagyfontosságú, hanem azon visszahatásában is, melyet a *mélyen aláhanyatlott katolikus iskolaügyre gyakorolt.* Mióta a török foglalta el az ország felét, a katolikus iskolák nagy része elpusztult. *A kath. papok műveltsége a képzelhető legalacsonyabb fokra szállott alá.*“ stb.“

Az elfogulatlan történetírás ezen elismerő nyilatkozatai minket büszkeséggel töltenek el; és ez érzésünket nem zavarhatja meg az az elke-seredett támadás sem, melyet a klerikális sajtó e miatt úgy a miniszter, mint a munka szerzője ellen intéz, a kiktől bizonyára megvárná azt, hogy az örökké dédelgetett s igen sokszor ferdítések s később napfényre került csalárdságok által támogatott s hatalmi czéljaiban előmozdított katholicizmus érdekében még a historiai igazságokat is meghamisítsák.

És most, midőn tanügyünk nagy átalakulása s állami életünk alkotmányos kibontakozásával kapcsolatban nemzeti független irányu fejlődése e téren a protestánsizmus helyzetét is lényegesen megváltoztatta, most sincs okunk szégyenkezni tanügyi téren, a mikor az állam megbirhatlan versenye s a fejlődésnek csaknem kielégíthetetlen igényei mellett, ha egykori vezérszerepünket nem is, de a legjelentékenyebb

országos tanügyi tényező szerepét és fontosságát mindez ideig megtartottuk.

Azok a tartalmas és vaskos értesítők, a melyek közép- és főiskoláink mult és jelen állapotát hiven tüntetik fel, nemcsak fényes képét mutatják az elmúlt időknek, hanem becsületes törekvéseit is a jelen nehéz időszakának. Egy-egy olyan impozáns értesítő, a minőt épen a debreczeni főiskola derék gymn. tanárkara adott ki, vagy azok a terjedelmes tanügytörténeti monografiák, a minők összesítve az erdélyi ev. ref. iskolákról, vagy külön, pl. a nagy-enyedi és az udvarhelyi kollegiumról jelentek meg, vagy a sárospataki főiskola értesítőjében ez iskola rövid története, a mely e nevezetes intézet fejlődését egy oldalról, t. i. a külső viszonyokat illetőleg Szinyei G. hivatott tollával, széles alapon s mondhatni mestéri kézzel ecseteli, mindenkor maradandó becsü. adalékok gyanánt fognak szolgálni hazánk általános tanügyi történelméhez.

Nyugodt öntudattal mondhatunk tehát bucsut e nevezetes és mozgalmas iskolai esztendőnek mi protestánsok is, mert hazánk és nemzetünk nagyságának legbiztosabb fundamentumához úgy a multban, mint jelenleg több követhordottunk össze aránylag, mint minden más hazai hitfelekezet.

De viszont épen e tisztos mult újabb és kitartóbb küzdelemre és munkára kötelez. Összes iskoláinkat, fokozati különbség nélkül, a lehető legmagasabb színvonalra emelni elodázhatatlan kötelességünk. E célból, minthogy már anyagi

erőink mértékének érezhetőleg végső határáig eljutottunk, s minthogy legközvetlenebb egyházi szükségünk is sürgetőleg követelik a kielégítetést: részint az erők összesítése, részint az állam segítségének igénybevétele által kell iskoláinkat a kor színvonalára emelnünk és ott fentartanunk. Gyenge iskola nemcsak nemzeti, de felekezeti szempontból is felettébb hátrányos következményekkel jár, mert ily gyenge iskolák kétségtelenül hitfelekezetünk jövőjének keinek szellemi inferioritását készíténék elő, a minek felekezetünk köztársadalmi és politikai nyomtatékára nézve végzetes következményei lehetnének. Ha a multban s még némileg a jelenben is (de tagadhatlanul sokkal kevésbé) protestáns férfiainknak állami és társadalmi közéletünkben s főleg a tudomány terén számunkhoz képest igen jelentékeny szerepkör jutott: az a régebbi prot. iskolaügy aránylagosan magasabb fejlettségi fokának volt kiválólag köszönhető. Épen azért inkább ne legyenek iskoláink, minthogy hitfeleink ifjait rossz iskolákba csoportosítsuk s így kellő mérvű kiművelésüket épen iskoláink által akadályozzuk.

És még ezenfelül jó lesz most mindjárt a második ezredév küszöbén több figyelmet fordítanunk a felső oktatás ügyére is. Érintettük már, hogy most a millenniumi ünnepek folyamán is találkoztunk oly jelenségekkel (pl. egyetemi zászlószentelés kizárólag kath. jelleggel), a melyek a vallásszabadság első

❖ TÁRCZA. ❖

Nagy Imre, az „Árpád“ ballada költője.*

Az ezredévi ünnepélyek megint forgalomba hoztak egy nevet s föltámasztottak csaknem hatvan éves sírjából egy költőt, a kit a nemzet régóta jóformán elfeledett. Egyes iskolákban elszavalták ez alkalommal és a Kisfaludy-társaság is fölvette ünnepi programjába Nagy Imre „Árpád“ című balladáját.

A 22 éves korában elhalt fiatal költő emlékezetét akarom föleleveníteni e sorokban; mivel azon, ma már kevesek közül való vagyok, kik az ő életének színhelyein, emlékének kegyeletes kultusában nőttek föl s maradandó sírkövet is állítottak a már akkor régen porladónak hamvai fölé.

G. (Gulyás) Nagy Imre Kisújszálláson született 1817-ben. Bátyja, Nagy János, ügyvéd és egy ideig városi főjegyző, később is ott élt, néhány évvel ez előtt történt haláláig. Mint az ottani algymnasium tanulója, jól ismertem az öreg urat, s híres öcsce nevének visszlénye nemcsak az én szememben, hanem a város lakossága előtt is különösebb tiszteletet kölcsönzött neki.

* E kiválólag debreczeni érdekű közleményt a Képes Folyóiratból (Vasárn. Ujság) vettük át a jeles szerző engedelmével, a ki ugy Debreczennek, mint lapunknak régi előkelő barátja.

Szerkesztő.

Nagy Imre, elvégezvén a szülő-helyén fönnállott alsóbb fokú latin iskolákat, az 1832. év őszén Debreczenbe ment tanulmányai folytatására. Ott a vele egy ugyanazon évben született Arany Jánosnak két évvel azután, bár nem osztály-, de tanulótársa volt; de mindenesetre ismeretségben s barátságban kellett állaniok, mert hiszen Arany egy ideig tanítóskodott is Kisújszálláson, Nagy Imre szülővárosában. Es mily sajtáságos jelenség! A két kor- és tanuló-társ közül a sokkal kisebb tehetség emelkedett hamarabb költői hírré, először ugyan csak a kollegium falai közt, a városban és vidéken, de nem sokára az ország színe előtt is; míg Arany János lángszellemének csillagát ott és azon években még az ismeretlenség hajmalköde borította.

A debreczeni főiskola kebelében akkor, a harminczas években, majd ismét egy emberöltővel később a mi időnkben is, egy nagyon szép sikerrel működő önképzőtársulat állott fönn. Péczely József tanár, maga is hírneves tudós, történetíró, az Akadémia és a Kisfaludy-társaság tagja, volt vezérlő lelke a szépért lelkesülő ifjuságnak. Ő volt az, a ki a már akkor rég sírjában nyugvó Csokonai Vitéz Mihályt, kivel egykori tanárai — bár, a költőnek nem minden hibáján kívül — mostohán bántak, úgyszólván, rehabilitálta s emlékezetét a főiskola és a közönség előtt megérdemelt helyére állította. Az ő gondjai alatt jelent meg a „Lant“ című almanach, mely az ifjak kiválóbb költői munkáit közölte és országszerte ismeretessé tette.

évében méltó aggodalommal tölthetnek el. Az ország legnagyobb tudomány-egyetemét, ott a fővárosban, nemcsak magának követeli évről-évre a kath. főpapság, hanem kath. jellege úgy az évmegnyitás, mint bezárás alkalmával, sőt más esetekben is egyenesen kidomborodik. Ez így sérelmes a többi felekezetekre, a mit meg kell szüntetni vagy a kath. theologiai karnak az egyetemből való kikebelezése, vagy ugyanott protestáns theologiai kar felállítása által.

Nem kevésbé sérelmes protestáns szempontból az a helyzet is, hogy habár a tanulmányi alapok jogi természetűe még a törvényhozás által eldöntve nincs, sőt legkiválóbb államférfiaink azoknak egyenesen országos, tehát nem kath. felekezeti jellegét vitatják: mégis ezen alaptól fentartott jogakadémiák tényleg kath. intézetek gyanánt kezeltek, sőt egyik ezek közül már odáig haladt ez irányban, hogy a „királyi” jelző mellé a „katholikus”-t is felveszi.

Legyünk tehát résen s álljunk útját ott, a hol lehet, az ilyen hagyományos kath. túlkapásoknak — nem felekezeti előjogok kivívása, hanem a vallásfelekezeti egyenjogúság biztosítása érdekében.

Fejlesztjük saját akadémiáinkat, ha másképp nem lehet, egyesítés által; de gyengéket itt se tőrjünk meg. Mindenekfelett pedig igyekezzünk megteremteni a *debreczeni protestáns egyetemet*.

Ennél nagyobbat e nagy idő sem mutatna fel!

B. L.

Ez önképző-társulat működését nem kell a mai középiskolai tanulók önképző köreinek mértékével mérni. Sokkal jelentékenyebb irodalmi tűzhely volt az, néhány más társával együtt az országban; s mondhatni, hogy azon időben, sőt egészen a 70-es évekig, valóságos irodalmi miszsiót teljesítettek e főiskolai társulatok. Nem is zsenge koru tanulókból állottak azok. Ma a fővárosi hírlapok még az elemi iskolás fiúkat is „kis diákok”-nak szokták nevezgetni. Amaz időkben az igazi diák már tekintélyes egyéniség volt; bölcsészek, jogászok, theologusok, végzettek, kollégiumi tisztekül még benmaradt ifjak, gyakran 24—25 éves, sőt még ennél is korosabb fiatal emberek alkották a diákság azon testületét, melyre az önképző-társulat támaszkodott. Nagy számban is levén egy-egy főiskola ifjusága: bizony pezsgő szellemi élet fejlődött ott ki, ha vagy egy jeles tanár, vagy néhány kiváló szellemű tanuló összpontosítani és vezetni tudta a sokféle tehetségben gazdag elemet. Nemcsak a tömérdek diák-adoma és csiny talált körükben termő fészerekre, hanem költő, tudós, szónok, zenész is nem egy került ki soraikból olyan, a ki országos hírnévre tett szert, s még több fényesen indult elme kallódott el később az életpályáknak akkor a maiaknál sokkal kedvezőtlenebb viszonyai közt; vagy pedig kora halál oltotta ki, mielőtt az egész nemzet megismerhette volna ragyogását.

E környezetben fejlődött és aludt ki Nagy Imre szelleme. Egyetlen és utolsó lobbanása azonban ismer-

Néppárti mozgalmak.

Sohse hitte volna senki, hogy a szép fejlődésnek induló Magyarországon, mely ujjászületését s összes kulturális vívmányait a józan liberalizmus hosszú és fáradságos hazafias munkájának köszönheti, még valaha bátorsága legyen a letűnt sötét idők szellemének csak kísérletet is tenni az iránt, hogy ebben az országban a szabadság és egyenjogúság teremtő és fentartó elvei helyébe ismét az önző osztályérdekek és alapját veszített kiváltságok elkorhadtt intézményeit állítsa vissza.

Es ime! látjuk, csodálkozva szemléljük, hogy a középkor nyílt és titkos lovagjai napról-napra merészebben lépnek fel politikai és társadalmi életünkben s hamis jelszavak alatt igyekeznek a félrevezetendő népet zászlóik alá toborzani, hogy aztán hazánk egészséges fejlődésének, saját egyéni és osztályérdekeik érvényesítése végett, utjába állhassanak.

Megbotránkozással láttuk épen a napokban is, hogy céljuk elérésére semmiféle eszköztől sem idegenkednek, sőt fegyverbarátjuknak — a jezsuitizmusnak elveit követve, még az ördöggel is képesek szövetkezni, hogy céljaikat elérhessék. A magyar állam ádáz ellenségeinek még az ország határain kívül is bizalmi nyilatkozatokban baráti jobbot nyujtanak; a nemzetiségek magyarelles törekvéseit hazafiatlan izgatásaikkal támogatják, azokkal érdekközösségbe lépni nem áttallanak.

retessé tette nevét az akkori magyar irodalmi világban. Ebben a környezetben élt és működött ismét két évtizeddel később Kovács Gyula, ki mint egy ragyogó meteor tűnt föl az ötvenes évek végén s a hatvanasok elején, és 19—20 éves korában, az akkor újra éledő s új vágyaktól hevülő nemzet legihletettebb és legnagyobb dalnokaival kelt méltó versenyre, magára vonván Arany János figyelmét is. Épen úgy, mint Nagy Imrét, őt is, az emennél még sokkal nagyobbra hivatott fiatal költőt, 22 éves korában döntötte sirba a kór. És hogy e nagy reményű ifjak harmadikát is megemlítem: a tragikus sorsú, előbb gyilkos, utóbb öngyilkos, Zsutai János is azon körben fejtette ki izmos tehetségét, melynek hátra hagyott termékei mutatják, hogy mit várhatott volna tőle egykor a nemzeti szépirodalom, si qua fata aspera rumpat.

Visszatérve Nagy Imre rövid költői pályafutásának rajzolására: első versei a már említett „Lant” 1834. és 1835-iki köteteiben jelentek meg, s Debreczenben és vidékén mindegyre ismertebbé vált a diák-költő neve úgy, hogy a kollégium előjárósága az 1839. év őszén egyik alsóbb latin osztályba a költészet nyilvános tanítójává nevezte ki a szép reményű ifjút, noha ez állást tényleg nem foglalhatta el, mert ekkor már betegeskedett.

Ugyanezen 1839. évben a Kisfaludy-társaság költői jutalmat tűzött ki egy Árpád vezért dicsőítő balladára. „Harminczan vittak — mondja Péczely József azon beszédében, melyet 1840. márczius 1-sején tartott Deb-

Legvisszatetszőbb alakja a képmutatásnak azonban már magában a „néppárt“ elnevezés felvétele, a mely egyenesen arra számít, hogy e csalékony czégér alatt sikerülni fog a népet oly különleges érdekek szolgálatába csábítani, a melyek épen a nép érdekeivel vannak a leg-határozottabb ellentétben.

Mindenki tudhatja, hogy ennél a még hál' Istennek! — csak képződésben lévő frakciónál a protestantizmusnak nagyobb ellensége nincsen. Elég sajnós, hogy mégis akadnak közéletünk terén is oly egyének, a kik megfoghatatlan indokokból néppárti törekvések, néppárti nyílt és titkos politikusok támogatására vállalkoznak.

A néppárt kérdése teljességgel nem pusztán politikai, hanem méginkább magyar társadalmi és kulturalis kérdés is; összefoglalólag azt mondhatjuk, hogy *magyar nemzeti kérdés*, a mennyiben nemzeti önálló fejlődésünkkel, közműveltségünk haladásával a legszorosabb összefüggésben áll. Tegyük le ma a néppárt kezébe Magyarország ügyét, s holnap már látni fogjuk, miként döntenek le egymás után hazánk modern nemzeti műveltségének becsületes verejtékkel felépített erős oszlopai, vallás- és egyéb szabadsági jogaink legfőbb biztosítékai, s miként fog megkísérteni az, hogy Magyarország ismét az idegen talajra támaszkodó klerikális és feudalis uralom alá tereltesse. A mi pedig a magyar nemzeti szabadelvű irányzattal ellentétben volt, az mindig természetes ellensége vala a protestantizmus

érdekeinek is. Ugy volt a multban, úgy van a jelenben is. Nagyon helyesen mondotta legközelebb egyik országgyűlési képviselő (Hentaller), hogy a néppárt már évszázadok óta létezik, de más név alatt; a néppárt azonos a labanczokkal, pecsovicsokkal stb., a magyar nemzet léte ellen tör, óvakodjék is tőle minden hazafi.

Hogy a néppárti veszedelem nagyobb nemzeti csapással nem fogja kinőni magát, arra nézve biztosítékot látunk értelmes magyar népünk józan eszében. De ezenkívül reményt merítünk e tekintetben azon belső surlódásokból is, a melyek újabb időben a néppárt kebelében kívülről is felismerhető mértékben fordulnak elő s annak akcióját kétségkívül még hatástalanabbá fogják tenni.

Ezek a surlódások egyuttal igen jellemző vonásokkal állítják előnkbe a képmutatásnak azt az egész rendszerét, a melyen a párt létalapja nyugszik. A klerikális sajtó fanatikusabb s ennél fogva őszintébb része nem elégszik meg a néppárttal azért, mert *ez merőben politikai és közgazdasági* elveket csatolt a revízióhoz, úgy, hogy alig tudná tanácsolni a keresztény katolikusoknak azt, hogy feltétlenül ehez a párthoz csatlakozzanak. Ez pedig csakugyan nagy szó, de tökéletesen értjük és méltányoljuk az őszinteséget. Azt óhajtaná tudnillik ez a rész, hogy a néppárt foglaljon nyíltan állást a katholicizmus érdekében, vagyis üzenje meg a harcot mindennek, a mi nem katolikus és a mi a katho-

reczenben a Kisfaludy-ünnepen — az ország különböző részeiből a Kisfaludy-jutalomért, mindnyájan minden szépért, jóért lángoló keblű, mindnyájan a honi nagy tetteket, velők, ha lehet, magok nevét is örökíteni vágyó lelkes ifjak.* Sokan érdemelték a nemes küzdők közül dicséretet, helyeslést mindnyájan a szép pályára keltőkért, jutalmat ketten, iskolánk növendéke s társatok mind-egyik: Nagy Imre és Szilágyi István.“

A Kisfaludy-társaság jutalmát tehát Nagy Imre nyerte el. Ámde országos dicsőségének fénye már csak sírjára hintette sugarát. A tehetséges ifjú költő nem volt többé az élők sorában, midőn megkoszorúztatásának híre Debreczenbe érkezett. Gyötrelmes mellbetegsége 1840. január 31-én véget vetett életének, kilencz nappal előbb, mint Pestről tudatták, az örömhírt, mely utolsó kínos napjait megédesítette volna; és mint Péczy a Kisfaludy-társaság nevében „szög fűrtjei közé tűzhetne volna a diadalkoszorút.“

Szerencsésebb sors jutott a második díj nyertesének, Szilágyi Istvánnak. Később mint a nagyszalontai iskola rektora, a magyar nemzet legnagyobb költőjének, Arany Jánosnak lett barátja és buzdítója, s még ma is köztisztelettől környezve működik a máramaros-szigeti főgymnázium igazgatói székén.

* Mennyire elütő hang a mai pályázatok bírálatainak hangjától! Az idők szelleme és az irodalmi viszonyok voltak mások. A szárnypróbák is dédelgetésben részesültek akkor, Cs. K.

Péczy „fájdalomtól roncsolt szívvel“ tudatta a Társasággal, hogy megbízatásában immár nem járhat el, s kérdésbe tette, hogy mi történjék a pályadíjjal, az arany billikommal, melyet már nem adhat át a győztesnek? A Kisfaludy-társaság február 18-án tartott ülésében vett tudomást a gyászhierről, a mikor az elhalt fiatal költőnek halála előtt néhány nappal írott s Péczy által tudósítása mellé csatolt Hattyúdal-át is fölolvasták. Mély megindulással hallgatták a társaság tagjai és a közönség a valóban szép elégiát, „szem nem maradt szárazon“, írja egyik tag Péczyhez. Egyszersmind tudatta vele a Kisfaludy-társaság újonnan megválasztott igazgatója, b. Jósika Miklós, a Társaság azon határozatát, hogy „a nem nagy, de egyedül érdem tekintetéből oda ítelt emléket adná át a boldgult örököseinek, kiknek joguk van oly emlékeztetőhöz, mely némi, bármily kis részben is, vigasztalhatja keservökben.“ Így jutott az arany billikom a költő testvérbátyjának, Nagy Jánosnak birtokába. Ismertem én is ez ereklyét: hogy azonban most, a testvér halála után, hol van, arról nincs tudomásom.

Nagy Imrét a Czegléd-utcai sírkertben tették örök nyugalomra. Tévesen mondja tehát a Kisfaludy-társaság Évlapjaiban foglalt és a költő verseinek kiadásában is lenyomatott tudósítás, hogy „tetemei azon sírkertben nyugsznak, melyre a Csokonai neve nem múlt fényt terjeszt“; mert a Csokonai vasemlékoszloppal díszített s immár közel száz éves sírja a Hatvan-utcai temetőben van. Mint debreczeni tanulók, gyakran látogattuk

likus egyház régi uralmát és kizárólagosságát gyengítheti. Erre azonban feddőleg nyilatkozik egy nagyobb néppárti tekintély, s egyetértésre, az egyetlenség szításának elkerülésére buzdítja az elégedetlenkedőket, azzal igyekeztetve meggyőzni őket, hogy „nagyon csalatkozik az olyan politikus, a ki azt hiszi, hogy miként száz év előtt, úgy manapság is egy pár üres frázis elegendő, hogy *utána tóduljon a nép. Ma a politika a gyomorkérdéssel kezdődik*; szabadság, egyenlőség, testvériségből ma nem lakik senki se jól.“

A meghatottságig fokozódó gyönyörűséggel olvassuk e sokat jelentő vallomást, a melyből kitűnik, hogy mire való a néppárt közgazdasági programja; mert hiszen a népnek kenyér kell s csak úgy csábíthatjuk el, ha a gyomrára appellálunk s azzal az ismeretes szocialisták olajcseppel kövérítjük meg az egyedül idvezítő keresztény néppárti egyházpolitika sovány tömjénfüstjét! . . . Azzal aztán azok az urak épen nem törődnek, hogy az esetleg neki biztatott jóhiszemű nép követeléseit miként fogják a feudális és klerikális érdekekkel összeegyeztetni, mert nekik csak jelszavakra van szükségük, a melyek népszerűek és amellet alkalmasak arra, hogy önző céljaikat eltakarják.

Legyünk tehát különösen mi protestánsok óvatosak! Erre van szükségünk nem annyira magával a nyíltan fellépő néppárttal, mint annak más pártelvek mögött rejtőző titkos híveivel

kegyeletes érzéssel mind a két sírt. A Nagy Imrét sokáig egy egyszerű fejfa jelölte, melynek akkor már repedezett tábláján Losonczy Lászlónak — a 40-es években szintén debreczeni diák és költő — szép verse volt olvasható. Az a tanulói nemzedék, melyhez én is tartoztam a 60-as évek első felében, határozta el, hogy maradandó emléket állít a költő sírjára. Gyűjtést indítottunk, hangversenyeket rendeztünk a kegyeletes cél megvalósítására s így összehoztunk néhány száz forintot, melyből egy tekintélyes márvány obeliszket készítettünk s állítottunk Nagy Imre sírjára, s 1864. június 11-ik napján szép ünnepélyvel, a tanuló ifjuság és a városi közönség nagy részvétele mellett lepleztük le s virágkoszorúkkal öveztük az emléket. Az ősz Balogh Péter püspök mondott az ifjuságnak ott a sírnál köszönetet a kegyeletért, s az után a következő lakomán a Kisfaludy-társaság billikoma is ott forgott a költő emlékezeinek fönmaradását köszöntők kezében.

Nagy Imre verseit testvére adta ki egy kis kötetben 1846-ban Pesten. A Kisfaludy-társaság Évlapjain a költőről megjelent „Emlékezet“ és Péczelynek fönnebb említett beszéde előzi meg a kötetet, mely mintegy száz darab, kisebb nagyobb lyrai költeményt foglal magában. Egy még kiforratlan fiatal költői tehetség termékei ezek. Nagy erő, ős tehetség nem lüktet bennök; merész képzelet szárnyalása nem jellemzi őket. A finom formaezék, nemes ízlés — azon korszak költői nemzedékének jellemző vonásai — azonban mindenikben föltalálhatók,

szemben s ne engedjük magunkat semmiféle polit. pártérdekből ellenségeink támogatására csábíttatni.

A kuriai bíraskodás kérdése felett folyó országgyűlési tárgyalásokból is meríthettünk tanulságot arra nézve, hogy miként kovácsolnak fegyvert ellenünk olyan körülményekből is, a melyekért minket épen semmi felelőség nem terhel. A törvényjavaslatnak a templomi szöszéken s általában vallásos összejöveteleken való politikai igazgatás ellen célbavett intézkedéseiben némelyek a kath. egyház ellen irányuló rendszabályt láttak, mintha érezték volna, hogy ez irányban az újabb időben csakugyan némely túlbuzgó kath. lelkészek nagyon sokat vétettek. Sőt egyes szónokok odáig mentek, hogy a protestánsokat gyanusították vallásos gyülekezeteiken folytatott politikai korteskedéssel.

Nagyon jól tudhatja ezzel szemben mindenki, hogy a mi lelkészeink soha a szószéket sem kortesczélokra, sem politikai izgatásokra fel nem használták. Egyetlen izgatásról lehet nálunk csupán szó, t. i. a *hazafiságra való izgatásról*, melyet lelkészeink megengednek maguknak, sőt kötelességnek tekintenek, mivelhogy nálunk a vallásosság és honszeretet soha sem szakadt el egymástól. Ezért az izgatásért pedig minden magyar embertől elismerést, nem gáncsot várunk és követelünk.

Igaztalan gyanusítás az is, a mely ugyanez

s valószínű, hogy írójok egykor díszes helyet foglalt volna el a nemzet lantosai között, ha nem is a legelső sorában.

Pályanyertes darabján kívül legnépszerűbbé vált verse, az

„Indul nagy útára az árva deák,
Feszítik agyát karakán ideák,
Jó bor, mibe gondja temetve leend,
Szép lány, kit amugy magyarán ölelend“

kezdetű dal, mely a legáczióba menő diákok ajkán még ma is csakúgy megzendül, mint ötven évvel ez előtt.

Legszébb azonban valamennyi között „Hattyúdál“-a, mely a Kisfaludy-társaság akkori tagjait is könnyekre indította, s melyet a kínos betegséggel vivódó szegény ifju költő élete utolsó napjaiban írt, megható kesergéssel dalolva:

„Meghalok: jön eljegyző halálom,
És rideg honába eltemet.
De szelíd lesz a közös nagy álom:
Testvér tesz le sírba engemet.
S míg lefordul szép korom virága,
Földerül rám a hitnek világa.“

A hit világán kívül földerült most a rég pihenő költőre az emberi emlékezés világa is, ünnepén az ezer év előtti honalapításnak, melynek nagy hőset ő apáink tapsai között énekelte meg.

Csiky Kálmán.

alkalommal egyházunk egyik kiváló férfiát azzal vádolta az ország színe előtt, hogy a 800, illetőleg 600 frtos lelkészi fizetési minimum érdekében tett konventi indítványa kortes célzattal történt; holott köztudomású dolog, hogy ezáltal az évek óta általánosan hangoztatott óhajtnak tett csupán eleget, még pedig sokkal mérsékeltebb alakban, semhogy kortes eszköznek beválnék, bár a tény így is elismerést érdemel.

Mindezek oly jelenségek, hogy ha még az épen készülöben lévő különféle katolikus kongresszusok célzatait is figyelemre méltatjuk, elegendő okot találhatunk ezekben arra nézve, hogy a jelen időt, okos éberséggel s vállvetett munkássággal a szabadság és protestántizmus némely védtelenül hagyott érdekeinek körülszcolására használjuk fel.

B. L.

TANÜGY.

A nevelők orsz. egyesülete.

Tételek és határozati javaslat az emberbaráti nevelőintézetek nevelőinek testületi szervezése és munkássága tárgyában.

Előterjesztő *Eötvös K. Lajos.*

Az emberbaráti nevelés célja egyrészt érzékszervi, értelmi vagy erkölcsi fogyatkozásban sinlő, másrészt a természetes szülői gondviselés hiányzó vagy hiányos volta miatt érzékszervi, értelmi és erkölcsi fészségek veszélyének kitétt gyermek megmentése és emberi hivatásának betöltésére képesítése. Ily hivatással működnek egyrészt a süketnémák, vakok, hülyék nevelőintézetei és a javítóintézetek, másrészt az árvaházak, bölcsődék, szeretetházak stb.

Akár a gyermekben, akár a szülőknél észlelt érzéki, értelmi és erkölcsi fogyatkozásnak az emberbaráti neveléssel helyreállítása legtöbb esetben az összes tehetségeknél az általános nevelési törvény szerint „harmonikus képzése” helyett csak a hiányzó vagy hiányos képességek pótlására vagy kiegészítésére a meglévő fejlődésképes tehetségeket túlfeljesztő, *teljesen individualis* nevelésmód által érhető el.

Ez az egyéni képességhez, hajlamhoz s öntevékenységhez alkalmazkodó *inductiv foglalkoztató nevelési és oktatási mód* eltér ugyan a legtöbb más tanintézetektől, de ez eltérés a hiányzó képességeknek mással pótlását kivéve, nem szükségképpen való; sőt a nevelő oktatás eszményét képezi mindenütt az egyéni képességekhez, hajlamokhoz és cselekvéshez alkalmazkodás.

Igy míg egyrészt feltétlenül szükséges az emberbaráti nevelő-eljárások tökéletesítésére és az emberbaráti nevelőintézetek lehető egységes szervezésére a hivatottaknak együttes tanulmányozása, testületi szervezkedése és munkássága, másrészt az összes nevelő-, oktatóintézetek, sőt a házi magán nevelés *módszerének* is a természetrendelte inductiv eljárással termékenyebbé tétele céljából fölülte kívánatos mindez intézetek vezetőinek s a magán nevelőknek csatlakozása az inductiv módszert fejlesztő szakegyesülethez.

Az, hogy a magukban is sokféle és céljaikhoz képest sokféleképpen eljáró emberbaráti nevelőintézetek testületi munkásságához még az internátusok s egyéb

nevelő- és tanintézetek vezetői, meg a magán nevelők is csatlakoznak csak látszólag nehezíti a testületi tevékenységet meg; a különböző eljárások alapelveit megalkotó egység épen a *módszerben* levén föllelhető, az emberbaráti nevelők testületének a köznevelőintézetek vezetőivel és a családi magán nevelőkkel együttes szaktársasági tevékenysége az inductiv nevelés-oktatási módszert hatalmasan fejlesztené és általánosítná; sőt épen a közös elvnek és módszernek a különféle intézetekben megannyiféleképpen érvényesítése nyújtja a legtermékenyebb alapot az egybevető bírálatnak s az ebből kifejlődő tökéletes nevelés-oktatási rendszernek.

Emberbaráti nevelőintézeteink szervezetlenek; a nevelők képzése, alkalmazása, anyagi és erkölcsi helyzete országos rendezésre vár. Alapító egyének és társulatok, testületek, sőt még az államkormány majd mindannyi ministeriuma is csupán a fentartás jogán maguk gyakorolják az igazgatást, minden alapszervezés nélkül. Van a földművelési, az igazságügyi, a kereskedelmi, a belügyi, a pénzügyi és — legkevesebb a közoktatási miniszter hatósága alatt emberbaráti nevelőintézet. Kormányzásilag a belügyi tárczához van a legtöbb intézet beosztva, holott természetesen egyedül a *közoktatási miniszternek* képezné jogát és tisztét a legfőbb felügyelet és igazgatás. *Országos szervezés* és ennek a *közoktatási kormány* által keresztülvitele az egyedüli, mi az emberbaráti nevelőintézetek egészséges és gyors fejlődését s nevelőinek érdekeit biztosítja.

Ezen országos szervezést az emberbaráti nevelők szakegyesületének kell sürgetnie és alaposan előkészítenie. Itt kinálkozik a megalakítandó orsz. szaktestületnek a legfontosabb teendője kifelé agitálásában, az alapszabályzattal benső szervezkedésnél pedig még előbb ott, hogy módot kell találnia egyrészt az intézettefentartóknak és a rokon szakegyesületeknek és tantestületeknek, másrészt az egyesületi közvetlen tevékenységben (szerzeti, katonai) disciplina által korlátolt pályatársak közreműködésének biztosítására.

Indítványozom, hogy mondja ki határozatilag a szakosztály (kongresszus)

1. a „*Nevelők orsz. Egyesületének*” megalakítását, és válassza azonnal meg az ideigl. tisztikart, melynek hivatása lesz: ez ügynek országszerte propagandát csinálni, alapszabályokat szerkeszteni, tagokat gyűjteni, és a végleges szervezkedést még ez évben összehívandó közgyűlésre előkészíteni;

2. az alapszabályzat tűzze célul ki egyrészt az emberbaráti nevelés fejlesztését, a nevelő intézetek szervezését, a nevelők képzését és helyzetük biztosítását, az intézettefentartóknak, a társadalomnak és a kormánynak az emberbaráti intézetekkel szemben követendő eljárásra nézve befolyásolását;

3. az egyesület hivatásához vezető főbb eszközök: a tagoknak gyűlésekben és tanácskozásokban összejövele, szak- és népszerű felolvasások, szakkiallítások stb. rendezése, levelezés és a szak- és napisajtó útján is összeköttetés az egyéb nevelés oktatási szakegyesületekkel, intézettefentartókkal és vezetőkkel;

4. azon pályatársak közreműködésének megnyerésére, kiket az egygl. gyűléseken résztvevésben (egyházi, katonai s egyéb) disciplina gátol, valamint a más szak- és közreműködési egyesületeknek, tantestületeknek stb. e testületben is résztvehetése céljából a gyűlésekbe képviselő-küldés, a tanácskozmányokban, felolvasásokban, kiállításokban akár közvetlen, akár képviselői közreműködés, a levelezés és egy szakfolyóirat indítása állapítandó meg;

5. a titkár mint szerkesztő azonnal indítsa meg a „*Nevelők Folyóiratát*“, 2 havonként (tehát ez évben 3 számmal) megjelenő szakközlönyt, mely az évi 6 korona tagdíj fejében minden tagnak megküldetik, mások által ugyanannyi díjért rendelhető meg.

A kisdedóvó intézetek szakfelügyelete.

Határozati javaslat.

Előterjeszti **Eötvös Károly Lajos** kir. tanfelügyelő.

Mondja ki a szakosztály (a kongresszus), hogy a kisdedóvó intézeteknek az elemi iskolával nevelési és tanmódszeri érdekből feltétlenül szükséges kapcsolatoságánál fogva elválaszthatlan levén a kisdedóvó intézetek felügyelete a népoktatási intézetek felügyeletétől, a külön szakfelügyeletet mint önálló tanhatóságot nem kívánja; de a kisdedóvás egységes szervezése és fejlesztése szempontjából nélkülözhetlennek tartja, hogy

1. a tankerületi hivatalos tantestületnek külön szakosztályba sorakozó kötelezett tagja legyen minden kisdedóvó (óvónő) és a tantestület gyűléseiben résztvevés mellett évenként legalább egyszer külön szakosztályi ülésre is megjelenvén, ott tankerületének kisdedóvó ügyei felől tanácskozik és megállapodásait véleményező jelentésbe foglalván a kir. tanfelügyelő elé terjeszti, aki mind a kisdedóvási mind a népoktatási közigazgatás terén nagyobb egyéni felelősség mellett nagyobb egyéni hatóságot nyerjen;

2. a szakfelügyeletet hatósági jogkör nélkül ugyan, de a kir. tanfelügyelőkkel és óvóképezdei igazgatókkal közvetlen tárgyalás és levelezés, valamint a közoktatási kormányhoz fölterjesztések tétele útján az ország 5—6 vidéke fölött 5—6 oly kir. tanfelügyelő gyakorolja, ki erre úgy arra is kormányi felhatalmazást vesz, hogy a területén működő óvóképezdei igazgató (esetleg mintaóvó) szakvéleményével éljen és e végből véle együtt is járasson a vidék intézeteiben el;

3. neveztessek ki egy orsz. szakbiztos, ki a szakfelügyelet kérdéseiben a kir. tanfelügyelőkkel (köztük a vidékek szakfelügyeletére fölhatalmazottakkal) és az óvóképezdei igazgatókkal közvetlenül tárgyal s levelez, a szükséges kormányi rendelkezések iránt pedig mint a népnevelési ügyosztály kisdedóvó alosztályának beosztott szakelőadója tesz előterjesztéseket.

ADATOK

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

25. Rövid leírása Rafajna-Ujfalun ev. ref. anyaegyház történetének.

Ezen egyház a tiszántúli egyházkerület főhatósága alatt van, s a beregi egyházmegyéhez tartozik. Fekszik Beregmegyének északkeleti részén, Barkaszó, Szernye községek szomszédságában.

Östörténetét homály fedi. Egyik hivatali előd feljegyzése szerint az 1645. évben alakult egyházközséggé. Anyakönyve az 1766. évvel kezdődik, tehát akkor lett anyaegyházzá, azelőtt — mint a szájhagyomány mondja — Szernyéhez tartozott, mint társegyház vagy filia. Ezen egyháznak iratai azonban tűzvész által megsemmisültek, így biztos adat nincs.

Lelkészek voltak: Váry Mihály 1766—79-ig. Fejér György 1779—87. Várady István 1787—89. Lehotay István 1789—1802. Filep Sámuel 1802—1846. Parré Pál 1846—82. Ezóta alóllirt.

Lelkek száma jelenleg 555.

Lelkész: Szikszay Kálmán. Tanító: Nagy Lajos. Gondnok: Demeter András.

Esperesi felhívás folytán összeállította Rafajna-Ujfalun, 1896. febr. 13.

Szikszay Kálmán,
ev. ref. lelkész.

26. A makkos-jánosi ev. ref. egyház rövid története.

Makkos-Jánosi községe Beregmegye tiszaháti járásában fekszik, a beregszáz-munkácsi országos-ut vonalában. Már 1364. évben fennállott Ivánosi név alatt, miről tanuskodik a leleszi levéltárból kivett és a ref. egyház birtokában levő határjárás jegyzőkönyv másolat, mely okmány szerint I. Lajos királyunk Ivánosinak, mint a királyi család birtokának, a szomszédos földesurak által nem respektált határvonalait „földi höncsökökkel“ jelölteti meg. A község régi szervezésére vet világot ugyan csak az egyháznál levő, vörös rézből készült pecsétnyomó ily körirattal: „Jánosi falu peczeti 1631“ közepén egy tölgyemakk csinos munkával bevésve. Hogy ezen pecsétnyomó s több, a községet érdeklő régi okmány a ref. egyház birtokában van, csak megerősíti azon szájhagyományt, hogy a község szerepvivői a régi időkben a reformátusok voltak. E század közepétől a jelen korig azonban a gör. kath. vallású lakosok — főképen beköltözés útján — háromszoros számban haladták felül a reformátusokat, s ezzel ez a szerep is, sajnos, megváltozott.

A m.-jánosi ref. egyház keletkezése valószínűleg a helvét irányú reformatió e vidéken való elterjedésének első éveibe nyúlik vissza. Ezt engedni gyaníthatni a XV. század huszita építési modorára emlékeztető ódon temploma és hogy a legrégebb egyházak között említetik. Mindenesetre korán keletkezését igazolja egy birtokában levő czin boros kanna ily felírással: „Janosina sacrum anno 1638.“ és egy feljegyzésben említett ön tányér eme felírata: „Instrumen: Ecclesiae Janosinae sacrum Ao. 1638.“

Az egyháznak az 1765. évtől kezdve rendszeresen vezetett I. kötet anyakönyve arról tanuskodik, hogy a szomszédos balazséri ref. egyház az 1806-ik évig filiája volt; mindkettőnek anyakönyve együtt vezetett M.-Jánosiban. A hívek száma csekély lehetett, mert a megkereszteltek száma évenként legfeljebb 10 volt a két egyházban együttvéve. Ma a m.-jánosi ref. egyház lélekszáma 210.

S épen az egyház népességének csekélyisége és teljesen jobbágyokból álló volta hozta magával, hogy egyházi építkezéseinek, vallásához való szilárd ragaszkodásával is kifejtendő anyagi erejéhez, a felebaráti szeretet segítségét, adományait is gyakran igénybe kellett vennie. Így folyamodott 1744-ben a Rákóczy-féle felkelés elfojtására kiküldött német zsoldosok által felégetett templom-tető felépíthetése végett, meglevő, magyar nyelven szerkesztett s Zoványi György püspök ajánlatával is ellátott segélykérő-levelével a nagyközönséghez adományért. Azonban a templomtető, — mint a hiányos feljegyzésekből látható — csak 1782-ben készülhetett el. De nem sokáig örülhetett a kis egyház fáradozásai eredményének, mert az 1795. év nyarán dühöngött szélvész a templom fedelét a menyezettel együtt szétrombolta. Megszomorodva bár, de kétségbe nem esve hozzáfog az egyház ismét az Ur hajlékának rendezéséhez, igénybe véve ujlag a könyörülő szeretet filléreit is, a kiküldöttek magukkal vivén az egyházmegye megleghangú

ajánlatát. Az eredmény bizonyára nem maradt el, mert a templom renoválása 1799-ben befejeztetett.

Majd az egyház 1832-ben paplakot épít; pár év múlva a templomtetőt zsindelyezteteti; 1846-ban iskolát, 1856. a parochián csürt, 1884-ben istállót emel. E két utóbbi 1885-ben leégvén, az istállót újraépíti.

E közben a különben is szűk paplakot az idő nagyon megviselvén, egy ujnak előállítására lépett az egyház elé nagy feladatként. De több évi előkészület után a közalapról, államsegélyből, a ref. s. egylettől és Ő felségétől nyert segélyekkel gyámolítatva az 1893. évben elkészült egy 1200 forint készpénzt és az egyháztagok által teljesített 300 forint értékű kézi és írás napszámot igénylő kényelmes papilak.

Ezen egyház, építkezési kiadásait és közszükségeinek fedezését főképen közmunka vállalatokból és feles földek művelése által előállított jövedelmeiből eszközölte. Az 1869. évi tagosításkor nyert a földes urtól iskola alapul 7 hold földet, ezt azóta használja.

A lelkészi földbirtok áll 27 holdból.

Az egyház épületei: templom, fatorony, paplak, iskolahelyiség, istálló, sertésól és egy rozszant bérház.

A roskadozó fatoronyban van egy kis- és egy nagyobb harang.

Az ur-asztali sz. edények; egy czinkanna 1638-ból és egy belül aranyozott, kívül ezüstözött pohár, 2 darab czintányér, 10 darab abrosz és kendő. Egy 1664. évszámmal, arany fonállal és kék selyemmel kivart kendő az 1882. évben a nemzeti muzeumnak ajándékozott.

Az egyház anyakönyvei az 1765. évtől a mai napig vezetve 5 kötet. Körleveles jegyzőkönyve 6 kötet. Az egyházmegyei és egyházkerületi gyűlések jegyzőkönyvei a jelenkorig megvannak.

Lelkészei voltak: Szendrei András 1765-től, Váradi György 1768., Győri István 1777., Mezei Ferencz 1787., Forgolányi Sámuel 1790., Szathmári András 1791., Csengeri Pál 1795., Székely János 1796., Váradi István 1798., Ajtai Sámuel 1801., Vincze István 1804., Hamar Mihály 1806., Gönczi Sámuel 1812., Varró György 1817., Kazai József 1831., Vajdas Károly 1841., Orbán József 1842., Széles Endre 1847., Vajda János 1851., Tóth József 1860., Széles Endre 1864., Kulcsár János 1872., Hézsér Gyula 1884., Jászter József 1887-től a mai napig.

Tanítóról semmi feljegyzés nincsen, mi azt mutatja, hogy az iskolai tanítást is mindenkor a lelkészek teljesítették.

Összeállította: M.-Jánosi, 1896. február hó.

Jászter József,
lelkész.

27. A dobrai ev. ref. egyház története.

Hogy a dobrai ev. ref. egyház mikor keletkezett, vagy mikor vette be a reformatiót, erről az egyház birtokában levő jegyzőkönyvek alapján semmi bizonyost, sőt még csak valószínűséget sem lehet kivenni; mellőzve a megbízhatlan szájhagyományokból meríthető kétes kombinációkat, a meglevő történeti okmányok alapján a következőkre szorítkozom:

A legrégebb jegyzőkönyv, honnan kiindulni lehet, — mely egyszersmind a kezdetlegesség sok hiányaival teljes matriculának is szolgált — 1738-ban készítettet Csengeri B. István ministersége, Vetési Ferencz iskola-mester és Nagy István egyházfiségében. De hogy már előbb is történt anyakönyvezés, kitűnik a következőkből:

A 97. lapon ez található: En, Csengeri B. István, midőn a sz. miniszteriumot a dobrai sz. eklézsiában el

kezdettem volna (ex dei gratia) Anno 1735. die 19 April ilyen renddel kereszteltem az alább megnevezett személyeknek gyermekeiket, po. 19. April: Gáti András Uramnak Mihály fiát sat.

A 75. lapon van a predikátor jövedelme, Csengeri B. István által 1738. kelettel bevezetve, mit a közép-szolnoki tractus jegyzőkönyvéből másolt le, mi onnan tűnik ki, hogy a jövedelem részletes elszámolása után, — mely nagyobb részben dézmából áll — melynek legkülönösebb pontja ez: kereszteléstől egy tyuk, egy kenyér, — mondom, ezek után így fejezi be: Végeztetett a békési sz. partialisban 1669 die 14. v. 24. Martius. Ugyancsak a következő lapon a mester jövedelme van bevezetve ezen záradékkal: actium in congregatione Kis-Falu 1652.

Ezen bevezetések arra engednek következtetni, hogy e lapokat egyes darabokban vezették s később, midőn elhatározták, hogy bekötött protocollum, illetve matricula legyen, a széttagolva levő jegyzéseket együvé szedve bekötették; és hogy előzőleg ily rendesnek nevezhető semminemű jegyzőkönyv nem volt, kitűnik onnan, hogy az első lapon látható jelzés *Nro. A.*; de hogy még a meglevő jegyzéseket sem szedték össze, nagyon valószínű a lelkészi fizetés elsorolásánál található ezen feliratról: *NB.* Volt a minister számára egy darab szőlő, melyet egy elveszett leány hagyott volt a ministeriumhoz, négy ministerek el hagyták pusztulni, melyet mostan paraszt emberek fogtak fel.

Ebben találhatók az első, primitív módon, szaggatottan vezetett anyakönyvi bejegyzések, továbbá: a gondnok, egyházi s bába esküformái, a publikációból befolyt jövedelmek.

Az anyakönyvi évi bejegyzések tételszámainak csekély volta — 4—10 közt váltakozik — arra enged következtetni, hogy ezen időben még igen kevés lehetett az egyházhívek száma.

Hogy ezen egyház mindjárt a reformatio terjedésekor megalakult s bevette a kálvini hitet, több mint valószínű föltevés, a mennyiben ez is a Drágfiak birtoktestéhez tartozott, mit az bizonyít, hogy a Károlyiak birtokba vétele idejében a közelebbi időkhöz Erdődi uradalom ezímen szerepelt, sőt már 1654-ik évben Rákóczy György, mint patronusa az egyháznak, egy birtokunkban levő okmányban a lelkész részére járó dézma felől intézkedik.

A község lakosai és így az egyház hívei is bevándorlás által szaporodtak. Óserdők vették körül. Az erdőirtás által szaporodott szántóföldek arányában növekedett a lakosok száma. Nincs sem írott, sem szájhagyomány mi arra engedne következtetni, hogy itt még csak kevés számú lakos is lett volna a reformatio óta más, mint helv. hitvallású.

Kimagyarázhatlan titok, hogy mily különös ok vezethette a Károlyiakat, vagy mily kedvező rokonszenv érzete indította arra, hogy itt e tiszta magyar református községet meghagyta a maga eredeti állapotában? A vidékre behozott német sváb nemzetiség betelepítése alkalmával Kr.-Bétek, Erdőd református lakosai kiüzetve lakhelyeikről, itt találtak — mint szerencsétlen hajótöröttek — menekülési révpártot s itt telepedtek meg. Erre vall a Nro. A. protocollum 79. paginán levő következő bejegyzés:

„Békési Rta sz. eklézsiához tartozott úri sz. asztalra való eszközök felől.“

„Mi nemes Szatmár vármegyében mostan Dobra nevű helységben megtelepedett nhi szomorú Rfus békiesiek, adjuk és hadjuk tudokra, mind utánunk következő ma-

radékainknak, mind pedig másoknak, a kiknek illik pro futura cautela, hogy midőn az Istennek irántunk való végezése szerint bűneinkért és ő felségéhez való háládatlanságunkért anno nativitas Krti Dni 1730 esztendőben, in mense Máj. már feljebb megemlített Bétek nevű helységünktől meg kellett volna válnunk, és ide s tova szélyel kellett volna oszlanunk, több ottan lakozó keresztyén atyánkfiaival egyetemben, mi kik itten megtelepedtünk, minthogy számosabban voltunk együvé eshettünk, az Isten tiszteletének helyén levő úri sz. asztalhoz tartozó eszközöket, a melyeket kezünkhöz vehettünk, magunkkal együtt megtartogattuk és elhoztuk és mostan ezen krtyén dobrai sz. eklézsia könyvecskéjébe szám szerint beirattuk: melynek serie, avagy rendi ekképen következik. Itt le van írva 10 darab Clenodium: kanna, tányér, pohár, keszkenő sat.

Az Erdődről ide telepedett reformátusokra vonatkozólag következő adat van a 82. paginán feljegyezve:

NB. „Erdődről jött uraimék magokra vállalták, míg Erdődön szőlőt tartanak, erdődi módon fizetnek — az Borért 30 polturát, a búzát pedig itten megfizetik 9. br. 17. 1769.

Mester uraiméknak pedig fél véka búzát és 15 polturát fognak fizetni.“

Lelkészek: Csengeri B. István az első lelkész, kinek nevével találkozunk, habár ő említést tesz négy előtte való miniszterekről; itt predikátoroskodott 1735. ápril 19-től 1739. márczius 25-ig. Más eklézsiaiba ment, de hová? nem jegyezte fel sem ő, sem az utána következő predikátor.

Vásáry István, 1739. márcziustól 1742. októberig. Itt halt meg, mivel az utána következő fél időben kezdte hivatalát.

Berekszászy Mihály, 1742—1748. márcziusig.

Diószegi János, 1748—1752.

Oloszy Miklós, 1752—1760.

Gönczy András, 1760—1774.

Odor István, 1774—1810. Ettől kezdve vannak az anyakönyvek rendszeresebben vezetve. A debreczeni iskolában senior volt. Bernában 3 évig lakott és tanult. Sok ideig volt assesor a tractualis széken.

Veres Sándor, 1810—1818.

Odor László, 1818—1831. Odor István fia.

Makai István, 1831—1844.

Mészár Mihály adminisztrator, 1844—1845.

Szoboszlai Pál, 1845—1851.

Kovács Mihály, 1851—1853.

Kerekes Ferencz, 1853—1873.

Korány János 1873-tól.

A *tanítók* nevei nincsenek feljegyezve, csak itt-ott lehet valami alkalomból kifolyólag találkozni egynek-egynek a nevével.

Egyházi épületek. A templom az egyház hívek önkéntes megadóztatásából befolyt pénzen és egyházi közmunka hozzájárulása mellett épült 1795-től 1803-ig, a mikor is augusztus 28-ik napján felszenteltetett. Az építési kiadás summája ki nem fürkészhető.

A lelkészi lak építetett 1804-ik évben. Mindössze ennyi jegyzőkönyvi adat található: NB. Elvégeztetett a feljebb való esztendőben a parochiális ház építése; ebben az esztendőben egyéb nem építetett, hanem csak az oskolaházra kőkémény. Az építetési kiadások csak szétszórtan találhatók, de az összes kiadás az itt-ott található bevezetések összetarolozásából sem állapítható meg positiv bizonyossággal.

Az iskola és tanítói lak egy fedél alatt van, 1829—30-ban épült egyházi közkölségen.

A meglevő melléképületek 1876. óta építettek. Legköltségesebb volt a három osztályra épített magtár cserép tetővel, melyet 1878-ban fejeztek be 1000 forint kiadással, az egyházi közmunka teljesítésén kívül.

A lelkészi udvaron levő istálló 1876-ban épült 300 frt költséggel.

A lelkészi lak 1885-ben új tetővel láttatott el, cserép fedéllel, 400 frt költséggel.

Az iskolaépület 1890-ben szintén új tetővel s cserép fedéllel láttatott el, 500 frt kiadással.

Ugyanezen évben építetett a tanítói udvaron levő istálló 200 frt kiadással.

1888-ban a templom megrepesztett fala körülvasaltatott, kívül-belül kitakarított, alapja portlandi vízhatlan mészszel vakoltatott körül. Összes kiadás 1000 frt.

1894-ben a lelkészi telken egy félereszű szin 250 frt kiadással.

Ezekon kívül 1874-ik év óta a templom, lelkészi és tanítói telkek új deszkakerítéssel vétettek körül, 600 frt költséggel.

Harang van kettő. Az egyiket Prepostváry Zsigmond, Kraszna-Bétek ura — kinek a dobraiak is úrbéresci voltak — öntette 1640-ben. A következő felírás olvasható rajta: A dobrai helv. hitv. egyház részére öntette Prepostváry Zsigmond, Kr.-Bétek ura. A négy evangélista képével, dombor kinyomattal. Sulya 5 b. mázsa.

A másik harangot az egyház saját hívei megadóztatásából készítette, a régibb elhasadt kis harang anyaga felhasználásán kívül, 800 frt költséggel. Sulya 8. b. m. (1864-ben.)

Orgona 1856-ik évben a hívek önkéntes adakozásából készítettett, 8 változattal 800 frt költséggel. 1889-ben 100 frt kiadással javítottatott.

Óra vásároltatott 1804-ben 200 rhenes forintért, valószínűleg már ócska lehetett; de honnan, nincs megmondva s azon idő óta állandóan jár több-kevesebb reparatio mellett.

Úri sz. asztalhoz tartozó eszköz van: 2 darab ón kanna, 2 db. aranyozott pohár, 1 db. réz kanna, 1 db. réz tányér, több kisebb-nagyobb terítők, abroszok.

Anyakönyv van 6 darab, jegyzőkönyv 5 darab.

Földbirtok: Az egyház birtokában 31 osztályozott hold, a lelkész használatában 18 oszt. hold, a tanító használatában 3 oszt. hold, erdő az egyház birtokában 6 hold.

Egyházi vagyon: Magtári állomány 1060 hectoliter, bortári pénztár 3170 frt. Mindkét nemű vagyont külön kezelők és ellenőrök kezelik 12 magtári választmány felügyelete s útasítása szerint.

Célja ez alapoknak a belhivatalnokok fizetésének fedezése a kamatokból, mi a búzából már 1882. évtől folyamatosan van.

Egyházi pénztár. Folyó évi költségvetési előirányzat: bevétel 360 frt, kiadás 322 frt. Iskolai pénztár-alap 150 frt.

Lelkek száma: fi 512, nő 528 = 1040. 1895-ik évben született fi 35, nő 27, összesen 62; meghalt fi 30, nő 30, összesen 60. Esküdtött 8 pár.

Iskola. Jelenleg egy tanító van, ki az orgonistasággal összekötött kántorságot is végzi.

A tankötelesek nagy számánál fogva egy második tanítói állás létesítése iránti törekvés napirenden van; egy segédtanítói állásra — 210 frt fizetéssel — pályázat hirdettetett, de eredmény nélkül maradt.

A tankötelesek száma: fi 92, nő 88, összes 180.

A tankötelesek rendszeresen járnak, úgy hogy alig van teljesen iskolázatlan 5—6.

Hogy a túltömöttség a tanmenet- és egészségre hátránnyal ne járjon, két részre osztatott osztályonként a tankötelesek száma; délelőtt jár 3—6. osztály, délután 1—2. osztály.

Belhivatalnokok fizetése. 1. Lelkészi fizetés: 95 hl. búza, 220 frt borválság, 16 öl fa, 18 köblös föld, stóla az egyházkerületi szabályzat szerint. 2. Tanító s kántori fizetés: 44 hl. búza, 129 frt borválság, 4 öl fa, 3 hold föld, minden gyermekért 4 korona tandíj, stóla a temetésért, szabályzat szerint.

Vallásos-erkölcsi élet. Általában az egyház tagjai vallásos buzgósággal csüngnek az egyház ügyei iránt. A templomot szorgalmasan látogatják. Erkölcsi élet kifogástalan, semmi czégéres bűnök nem uralkodnak. Az újabb egyházpolitikai törvények életbeléptetése a lelkek vallásos érzületére semmi visszahatással nem volt, sőt mint egy jótékony szellő, fokozottabb mérvben fellesztette a közönyös és alvó lelkek vallásos érdekelt-ségét, buzgóságát. Az egyházi, illetve lelkeszi szolgálatok epedő vágygyal vétetnek igénybe.

Az egyház multjára és jelenére vonatkozó adatokat a fentebbiekben van szerencsém a kezeim közt levő hiteles okmányokból összeszedve, Nagytiszteletűségednek rendelkezése alá bocsátani.

Dobra, 1896. február 10.

Korány János,
ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A debreczeni kollegiumban** a következő 1896/7. tanévre akadémiai igazgatóvá ismét *Sass Béla* theolog. tanár választatott meg, miután a jogakadémiai tanárkar az őt megillető sorrend szerinti passiv választási jogról ez évre lemondott. Az akadémiai tanárkar ez ismételt választás által egyrészt a mult évi igazgató buzgalmát és rátermettségét igyekezett méltányolni, másrészt mintegy preczedenst alkotni arra nézve, hogy az akad. igazgatóságba is ilyen ismételt megválasztás által bizonyos folytonosság vitetessék be, a mi az adminisztráció érdekében nagyon kívánatosnak látszik, a nélkül azonban, hogy ezáltal másrészt az évenként való választás jogáról lemondani vagy e tekintetben szabad kezét megköttetni akarta volna. Hiszszük és reméljük, hogy az igazgató, a kinek módjában volt a tennivalókkal tüzetesebben megismerkedni, e második évet több üdvös és kívánatos javítás kedvezményezése és keresztülvitele által fogja főiskolánkra nézve gyümölcsozónak tenni. A theologiai kar dékánjává a jövő tanévre *Csiky Lajos*, a jog- és államtudományi kar dékánjává pedig dr. *Bacsoni Lajos* választattak meg.

— **Görömbei Péter** nagy-kállói ev. ref. lelkész 59 szavazattal 23 ellenében, tehát 26 szótöbbséggel a felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegye esperesévé választatott. Érdemesebb és rátermettebb embert alig érhetett volna a választás, bár ellenfele is mindnyájunk becsülését megérdemli. Görömbei Péter képzettsége, bölcs mérséklete, igazságszeretete és ritka ügybuzgósága általánosan ismeretes előnyök, a melyek képessé teszik őt arra, hogy e nagy egyházmegye vezetését a leghelyesebb és üdvösebb irányába terelje, olyan irányba, a mely minden előítélet és elfogultság kizárásával, egyedül az egyház közjává tekint s ezt a közjót sem pártérdekeknek, sem érzelmi befolyásoknak, sem egyéni ambícióknak

feláldoztatni soha sem engedi. Ez a mi meggyőződésünk és óhajtásunk. Görömbei P. 1845. decz. 31. született Berczelen, Szabolcsmegyében; középiskolai és bölcsészeti s theologiai tanulmányait a sárospataki főiskolában végezte, a segédlelkészi vizsgát 1868. év. jul. 8-án tette le. Inczedy István családjánál nevelősködött azután szülőhelyén; 1869-ben mint segédlelkész N.-Kállóba, 1871-ben Szakolyba rendeltetett; innen pár hét mulva Eperjeskére választatott meg lelkésznek, 1876-ban pedig a nagy-kállói egyház lelkészévé lett. Lelkeszi pályáján ritka tevékenységet fejtett ki; sok hasznos intézmény megalapítója lett. A gyakorlati terén kifejtett sokoldalú tevékenységén kívül igen széles körű irodalmi munkássággal is gazdagította érdemeit. Számos hirlapi czikkein kívül nagyobb munkákat is írt. Így megírta 1882-ben a kállói ev. ref. egyház történetét, most Nagy-Kálló város monografiáján dolgozik. Egyházunk még nagyon sokat várhat tőle. Azért legőszintébb örömmel üdvözljük őt új állásában.

— **Dr. Horváth Ödönt**, az eperjesi ev. jogakadémia dékánjának s Lapunk olvasó közönsége előtt is ismert nevű jogi szakírót ritka meglepetésben részesítették f. hó 15-én az ő hallgatói abból az alkalomból, hogy tanártársainak bizalma immár a 11—13-ik évre emelte őt a diszes dékáni tisztségre, a melynek az intézet jó részben köszöni mai felvirágzását s jóhírnevét. Alig hogy a budapesti millenniumi ünnepélyekről s a pozsonyi érettségiről otthonjába tért, egy rendkívüli diszközgyűlésen üdvözölte őt a jogászok testülete s egy diszes emlékalbummal lepte meg szeretett vezérét. A collegium disztermében folyt le az ünnepélyes aktus, mely nem egy jelenlévőnek könnyeket csalt ki a szeméből. Az ifjuság dékánja iránti ez őszinte ragaszkodása s tanártársainak igaz szeretete és becsülése képezi épen kulcsát az eperjesi jogakadémia folytonos gyarapodásának. Egyénisége nemes jellemvonásait, lankadatlan munkásságát s ritka társadalmi élénkségét igen hiven ecsetelte Sárkány B. ünnepi beszéde, Raics A. alkalmi ódája s Dr. Schmidt Gy. és Hörk J. üdvözlő szövege a coll. pártfogóság s a tanárkar részéről. A jogakadémia mellett főleg a jótékony nőegyesület s a Széchenyikör az, mely az ő ritka sikeres munkásságának, előkelő finom modorának s a közönség iránta való ragaszkodásának köszöni mai felvirágzását. Lapunk részéről is melegen üdvözljük őt diszes dékáni tisztségében s kívánunk neki még több sikert a jövőben kifejtendő áldásos tanári, írói és társadalmi működésében.

— **Dr. Varga Bálint**, a debreczeni ref. főgymnasium buzgó tanára a budapesti ref. főgymnasiumhoz a német nyelvi tanszékre rendes tanárnak választatott meg. A választás érvénye a vallás- és közoktatásügyi miniszterium megerősítésétől függ, mivel az intézet államségélyt élvezi.

— **A debreczeni főgymnasium növendékei** összesen 110-en junius 26-án, délben fognak Budapestre indulni a kiállítás megtekintése végett Elek Lajos, Karai Sándor, Mindszenti Imre és dr. Nagy Zsigmond tanárok vezetése alatt. Az indulás ideje most már végleg megállapítottnak tekintendő, mivel a kiállítás igazgatósága ezt a határidőt jóváhagyta. A jelentkezett növendékek útra készen a nevezett napon d. e. 11 órakor a főiskola udvarán fognak összegyűlni.

— **Az ev. ref. felsőbb leányiskola a kiállításon.** A debreczeni ev. ref. felsőbb leányiskola növendékei közül 25 növendék vesz részt ebben a tanulmányútban, a melyet az ezredévi országos kiállítás megtekintése végett a leányiskola igazgatósága rendez. A felránduló növendékeket *Kalocsa Róza*, az intézet igazgatónöje fogja

vezetni s kisisérni fogja még az intézet egyik nevelőnője is. Az operaház, a népszínház és a budai szinkör igazgatóságai rendkívül mérsékelt áru jegyeket bocsátottak a buzgó igazgatónő rendelkezésére.

— **A debreczeni ref. elemi iskolák** összes növendékei mintegy 4000-en, tanítóik vezetése alatt, ünneplő ruhába öltözködve vonultak fel osztályonkint szép rendben f. hó 18-án 8 órakor a nagytemplomba, hogy az év végén hálát adjanak az Istennek. A gyermekeken kívül nagy közönség jelent meg a templomban, mely zsufolásig megtelt. A lelkészek padjában *Kiss Áron* püspök, *Némethy Lajos* és *Mitrovics Gyula* lelkészek foglaltak helyet. Az együttes ének után *Mitrovics Gyula* mondott megragadóan szép s az ezredik évre is vonatkozó hálaimát.

— **A pap-képviselők.** A képviselőház egyik legközelebbi ülésében szóba került az a kérdés, hogy helyes-e, ha a papok képviselőkké választatnak és nem volna-e jobb kimondani, hogy pap, valláskülönbség nélkül, képviselővé nem választható. — Véleményünk szerint a kérdésnek a politikain kívül van egy nagyobb jelentőségű oldala is, t. i. az egyházi, s ideje volna, hogy egyházi hatóságaink körében is felvetetnék ez az egyházi érdekeinket oly közelről érintő nagyfontosságú kérdés.

— **A millenniumi népiskolák.** A honalapítás ezredéves emlékének megünneplése alkalmából a törvényhozás mint tudva van, négyszáz új népiskolának felállítását határozta el. Ezeket a népiskolákat 159 községben már tényleg megnyitották, a többit pedig a jövő tanév elején fogják megnyitni, minthogy a szervezésükre szükséges költségek csak az új tanévtől kezdve állanak rendelkezésre. Ugy a már tényleg megnyitott, mint az ezután szervezendő iskolák ünnepélyes fölvatása az ezredévi országos ünnepélyek ő felsége által jóváhagyott programjába fölvétetett s a folyó év szeptember havában fog megtörténni.

— **Halálozás.** Fájdalmas megdöbbenéssel vettük a napokban a szomorú hírt, hogy lelkészi karunknak egyik legérdemesebb tagja, *Miklovicz Bálint* hódmezővásárhelyi ev. ref. lelkész, egyházmegyei tanácsbíró f. hó 13-án, életének 65-ik, boldog házasságának 32-ik évében, hosszas betegség után elhunyt. Temetése f. hó 15-én d. e. ment végbe a közönség nagy részvéte mellett. A helybeli felekezetek papjain kívül nagy számmal volt képviselve a vidéki papság is. Ott voltak nev.: Szabó János esperes, Garzó Gyula, Szöllősi Antal, Csécsi Miklós, Dombi Lajos, Filó János, ifj. Szabó János, Bereczk Sándor, Asztalos Sándor, Nagy Károly, Kodí Márton, Moravec Károly, Vörös Zsigmond lelkészek. Jó barátai és tisztelői, még a szomszéd szentesi egyház is, szebbnél-szebb koszorúkat halmoztak a nemesen egyszerű kálvinista predikátor koporsójára. Megható, lelkes, építő szép tanítást tartott felette nt. Garzó Gyula gyomai lelkész, a sírnál meg a boldogult káplánja, tisz. Györffy József mondott mély meghatottsággal gyönyörű imát. A kiválóan érdemes lekipásztor életleírását igyeküzünk olvasóinknak megszerezni.

— **Előfizetési díjjal** hátralékban levő olvasóinkat tisztelettel felkérjük, hogy a hátralékot szíveskedjenek **mielőbb** beküldeni a kiadóhivatalhoz.

TARTALOM-JEGYZÉK: A tanév végén. B. L. — Tárca: Nagy Imre az „Árpád” ballada költője. Csiky Kálmán. — Néppárti mozgalmak. B. L. — Tanügy: A nevelők orsz. egyesülete. Eötvös K. Lajos. — A kisdédvő intézetek szakfelügyelete.

Eötvös Károly Lajos. — **A d a t o k** a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében levő egyházak történetéhez: 25. Rövid leírása Rafajna-Ujfalu ev. ref. anyaegyház történetének. Szikszay Kálmán. — 26. A makkos-jánosi ev. ref. egyház rövid története. Jászter József. — 27. A dobrai ev. ref. egyház története. Korány János. — **K ü l ö n f é l é k.** — Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat akad. tanári állásra.

A **debreczeni** ev. ref. főiskola akadémiáján ujonnan felállítandó **történelmi tanszék**re pályázat hirdettek.

E tanszék tárgyai lesznek:

1. Legujabb kor története, félévi 4 órán.

2. Művelődéstörténet félévi 4 órán.

3. Diplomatika minden második évben, I ső félévben 4 órán.

E tárgyak beosztását illetőleg a jogakadémiai tanrend és szabályzat irányadó.

4. A mely félévben diplomatikát nem ad elő, köteles a magyar történelemből és a világtörténelem különböző korszakaiból oly óraszámban tartani special kollegiumokat, hogy heti óráinak száma legalább 8 legyen.

A megválasztandó tanár kötelessége leendő a főiskola anyakönyvtárának külön díjazás nélküli kezelése, illetve a főkönyvtárosi teendők teljesítése.

Jellege: akadémiai rendes tanári jelleg.

Fizetése: 1500 frt törzsfizetés, 400 frt lakásbér és 100 frtos 5-öd éves korpótlék 5 ízben.

Az orsz. tanári nyugdíjintézetnek az egyházkerületi megállapodások szerint **kötelezett** tagja leendő.

Csak ev. ref. vallásuak pályázhatnak.

Megkívántató képesítés: Bölcsészeti doktoratus a történelmi szakból s egyetemi magántanári képesítés ugyanabból. Ha e két minősítése nem volna meg, két év alatt megszerzendő. A történelmi tanszékéből megszerzett középiskolai tanári oklevél, irodalmi működés és a könyvtárismeretben való jártasság figyelembe fog vétetni.

A pályázati kérvények, melyekhez a képesítési okmányok, az eddigi működésről szóló bizonyítványok, keresztlevél, rövid életrajz, az irodalmi működés feltüntetése, a hadmentességi, illetve katonai szolgálat teljesítéséről szóló okmányok mellékelendők **f. évi julius hó 18-ik** napjáig a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához Debreczenben adandók be.

A megválasztott tanár tanszékét az 1896/97. isk. év kezdetén szakkörébe eső értekezéssel foglalja el.

Debreczenben, 1896. junius 19-én.

KISS ÁRON

püspök.

Pályázat

a **Nagykikindához** tartozó **valkányi** ev. reform. leányegyházban ujonnan szervezett népiskolai tanítói állomásra.

Fizetés: 400 frt készpénz, kényelmes lakás és kert.

Kötelesség: az iskola törvényszerű vezetése.

Okleveles ref. vallású tanítók pályázhatnak.

Határidő **julius 10-ike.**

Személyes megjelenés alólírotrnál ajánltatik.

Nagykikinda, 1896. jun. 12.

Fekete Gyula,
ref. lelkész.

Pályázati hirdetés.

A **debreczeni** ev. ref. főgymnasiumban egy rendes tanári tanszékre hirdetik pályázat, melyre a magyar nyelv és irodalomból és a történelemből vagy esetleg a latin nyelv és irodalomból és a történelemből, képesített okleveles protestáns egyének pályázhatnak.

A megválasztandó tanár teendője a megjelölt szakcsoportok körébe eső vagy velők rokon tantárgyak tanítása lesz legfőleg 20 heti órán, fizetése pedig évnegyedes részletekben előlegesen kiszolgáltatott 1200 frt törzsfizetés, 400 frt lakbér és 100 frt ötödéves korpótlék leend; az országos tanári nyugdíjintézetnek köteles tagja s hivatalát f. é. szeptember hó elején szaktudománya köréből veendő székfoglaló értekezéssel tartozik elfoglalni.

A pályázók keresztlevéllel s végzett tanulmányaikra s képesítésükre vonatkozó okiratokkal felszerelt kérvényeket **julius 10-ig** a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához adják be.

Debreczen, 1896. jun. 13.

KISS ÁRON

püspök.

Pályázat

a nagykarolyi ev. ref. egyházmegyébe kebelezt **gencsi** egyház lelkészi állomására.

Évi javadalom: Pénz, termény, földhaszonélvezet és stólában hivatalos becslés szerint 576 frt, s így az egyház IV-ed osztályu.

Pályázati határidő *f. évi julius 12-e bezárólag*, a mikorra szabályszerű pályázatok Segesvári József espereshez Kántor-Jánosiba (Szatmármegye, posta helyben) küldendők.

A megválasztandó, ha most lép először rendes lelkészi hivatalba, az egyházmegyei gyámintézetnek jótéteményes tagja annyiban, a mennyiben a szokott befizetéseket ebbe teljesítvén, a sokkal magasabb orsz. gyámintézeti belépti díjakat és évi járulékokat helyette ezen gyámintézet fizeti.

Az állomás a megválasztás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó.

Debreczen, 1896. junius 18.

KISS ÁRON

püspök.

Pályázat nőtanítói állomásra.

A **mezőtúri** ev. ref. egyház az újvárosi egyiki nőtanítói állomásra pályázatot hirdet.

Évi fizetés 400 frt és 100 frt lakbér, évnegyedenként előre fizetve az egyház pénztárából.

A megválasztandó nőtanító köteles: az újvárosi I-ső elemi leányosztály növendékeit tanítani, rendszerváltozás esetén azonban bármely osztály vagy osztályok vezetésére köteles, s tartozik állomását f. évi szeptember hó 1-én elfoglalni. Állandósítása csak 2 évi sikeres működés után fog megtörténni, a mikor is a mezőtúri ev. ref. tanítók segély- és gyámegyletének kötelezett tagja leend.

Pályázhatnak ev. ref. vallású okleveles nőtanítók. A szabályszerűen felszerelt kérvények alólírott iskolaszéki elnökhöz *f. évi julius hó 31-ig* küldendők.

Mezőtúr, 1896. jun. 16.

Turgonyi Lajos,

ev. ref. lelképásztor, iskolaszéki elnök.

1-3

Pályázat.

A **mezőtúri** államilag segélyezett ev. reform. főgymnasium fentartó testülete pályázatot hirdet egy

német—magyar nyelvi tanszékre.

Pályázhatnak ev. reform. vallású a kijelölt tanszékre képesített okleveles tanárok vagy tanárjelöltek; a megválasztott tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek kötelezett tagja lesz.

A rendes tanár fizetése 1200 frt és 200 frt lakpénz az egyház pénztárából évnegyedi előleges részletekben. A folyamatban levő államsegély teljes folyósítása s a szerződés megkötésével 1600, 1500, 1400, 1300 törzsfizetéses fokozatok is életbelépnek, hova szolgálati éveik és sikeres működés után lépnek elő a tanárok. Ugyan ezen szerződés értelmében 5 ízben 100—100 frt ötödéves korpótlék is illeti a tanárokat.

A helyettes tanár fizetése 800 frt, szintén negyedévi előleges részletekben.

Pályázók folyamondványait f. évi *julius 10-ig* az igazgató tanács elnökéhez nyújtásuk be. E folyamondványokban életkoruk, vallásuk, családi állapotuk, hadkötelezettségi viszonyaik, képesítésük, eddig netaláni alkalmazásuk okmányokkal igazolandók.

A megválasztott tanár egy évi sikeres működés után állandósíttatik, hivatalát f. szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Mezőtúr, 1896. junius 13.

Dr. Adám Sándor,

1-2 főgondnok.

Lukács Dániel,

lelkész, igazgató tanács-elnök.

Pályázat tanári állásokra.

A **h. nánási** ev. ref. hat osztályu gymnasiumban üresedésbe jött *német—magyar*nyelvi, esetleg német—rajzoló mértan, — továbbá *magyar—latin*nyelvi, esetleg latin—történelmi tanári tanszékerekre pályázat hirdettek.

Fizetés: 1200 frt, melyből 200 frt lakbér, az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve. Ha ev. ref. okleveles pályázók nem lennének, alkalmazást nyerhetnek tanárjelöltek is; ez esetben azonban a fizetés 900 frt, melyből 100 frt lakbérnek tekintetik.

A kívánt okle. éllel bíró egyének egy évi sikeres működés után állandósíttatnak, a midőn az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagjai leendnek. Nem okleveles egyén csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre választatik, de ha ez idő alatt a kívánt tárgyakból oklevelet szerez és sikeres működést mutat fel, a következő évben mint rendes tanár állandósíttathatik. Végre, ha okleveles, de nem a kiírt szakkökből képesített egyén választatnék, az szintén csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre alkalmaztatik, fizetése azonban 1200 frt lesz.

A megválasztatott egyén állomását f. év augusztus végén, legkésőbb szeptember 1-én elfoglalni köteles, s ha családós 40 frt, ha pedig nőtlen 15 frt költözködési átalányt kap; ez összeget azonban, ha állomásától 3 év letelte előtt bármikből megválík, visszatéríteni tartozik.

A pályázati kérvények keresztlevéllel, esetleges katonai szolgálatukat igazoló irattal, továbbá végzett tanulmányaikat feltüntető okmányokkal, végül orvosi bizonyítványal felszerelve *f. évi junius 26-ig* bezárólag az ev. ref. Egyháztanács Elnökségéhez küldendők.

H.-Nánás, 1896. junius 6.

Benkő Lajos,

ev. ref. lelkész-elnök.

2-2

Kállai Imre,

főgondnok.